

šanju. Seveda se pristaši vzhodne cerkve ž njim ne bodo strinjali.

Kar zadeva brižinske spominke, se je težko strinjati s prof. Murkom, da se da „vpliv cerkvene slovenščine nanje z dobrimi razlogi zanikavati“. Sorodnost drugega in tretjega fragmenta z homilijo svetega Klimenta bulgarskega in z odstavkom v sinajskem evhologiju priča pač o medsebojni zvezi in vplivu. Tudi marsikake slovniške posebnosti se bodo lažje razložile s pomočjo cerkvene slovenščine kot že „izumrlih slovenskih narečij.“

Jako dober je članek o slovanskem cerkvenem jeziku pri Hrvatih na adrijskem pobreežju. Ta predmet nam je prvi prof. Murko znanstveno in pregledno obdelal v časopisu: „Österreichische Rundschau“ in v

tu navedenem članku. Za starobulgarsko in starosrbsko slovstvo je sicer našel tvarino že bolj obdelano, Pypijn jo obravnava dovolj obširno in tudi „Archiv“ je prinesel o tem mnogo temeljitih specialnih člankov, toda, kdor ve, koliko truda in časa stane človeka zbiranje, četudi že več ali manj obdelanega materiala, in njegovo urejevanje, bo tudi tu vedel ceniti Murkovo delo. Širšemu občinstvu je šele sedaj postalo mogoče pregledati bogato staro južnoslovansko slovstvo pod eno, enotno perspektivo. Zlasti pa Jugoslovan, ki hoče dobiti celoten, nekoliko natančnejši pregled slovstvene in kulturne zgodovine svojega naroda, bo moral najprej seči po gori navedeni knjigi prof. Murkota.

Dr. L. L.

To in ono.

Razstava kluba slovenskih umetnikov „Sava“ v Varšavi.

Letošnje spomladi je priredil klub slovenskih upodablajočih umetnikov „Sava“ razstavi v Varšavi in Krakovu.

Rojaki so gotovo radovedni, kak vtis je naredil prvi nastop slovenskih umetnikov med severnimi brati, med v umetniškem oziru gotovo precej razvajenimi Poljaki?

Omeniti je treba, da je bil čas za prireditve razstave jako neugoden. Poljsko kraljestvo in zlasti srce Poljske, Varšava, je ravno kar preživelo grozno revolucijo in je bilo še vse pod ogromno depresijo. Tam, kjer vse diši po dinamitu in krvi, kjer se je še nedavno razlegala po ulicah revolucionarna koračnica:

„Marš, marš Varšava
na bitev krvavo
sveto in pravično!“

in se je čitalo in govorilo le o napadih revolucionarjev in o vladnem obešanju in streljanju, niso bila tla in mišljenje ugodno za razstavo slik polnih miru, solnčne svetlobe in jasnih barv.

Vendar je bilo zanimanje za razstavo jako veliko, poljski listi so prinesli o njej obširna poročila, sodba vseh je bila močno enaka. Slikar in učitelj slikarstva, gospod Kazimir Broniewski, ki se je močno prizadel, da se je izvršila razstava in je bil v Varšavi ves čas Mentor zastopniku „Save“, gospodu Groharju, je napisal o nji obširno poročilo v listu „Goniec“. Ker je ta ocena ena izmed najobširnejših in vsebuje mnenja vseh drugih, dalje ker je radi stališča, ki ga gospod Broniewski zavzema na eni strani med Poljaki, na drugi strani pa s slovenskimi prireditelji razstave, je gotovo najbolj merodajna, in jo hočemo tu navesti Slovincem:

„Na rjavih tleh našega življenja, zdenervovanega vsled dogodkov poslednjih časov, zgodil se je dogodek nenavaden, a mirnega značaja.

Oddaleč, od juga, izza rek, s poza gor, kot bi se govorilo v bajki — prišla je k nam, kot družina kakih poslancev, razstava umetniških del ljudstva — četudi bratskega — vendar nam malo znanega.

Povabilo se nam je takorekoč ponudilo, toda povabilo prijateljsko; očita se nam in očitaneje je pravično, da smo se zanimali za vsakega in za vse, toda nismo se zanimali

za nje, ki so nam kri naše krvi, kost naše kosti, ki so nam bližnji, z mislijo ne ravnodušni, a s srcem prijateljski.

Poslali so nam poslanca, najlepšega med lepimi, najvrednejšega te naloge med vrednimi, a nam najmilšega — mlado v prekrasnih gorah in dolinah Kranjske in južne Štajerske svežo rojeno slovensko umetnost.

Dostojen je bil nastop! Pozdravljamo jo s toplimi besedami, vedno pripravljeni in gotovi meriti se in tekmovati v stvari, katero nam prinaša ...“

Potem nariše pisatelj na kratko zemljepisni in zgodovinski položaj Slovencev, omenja z najtoplejšim priznanjem njihovo narodno prerodenje in potem začenja z zgodovino slovenske umetnosti, opiše na kratko Wolfa in brata Šubica in preskoči k „Savi“, pripoveduje njeno ustanovitev in njene dosedanje prireditve ter konča svoj zgodovinski del članka:

„Nedolga je ta povest, toda pové mnogo. V razstavi, ki je prišla k nam v goste, moramo videti ne samo izraz gotove kulture, ampak tudi svetel simbol prerodenja nam bratskega naroda. Ta razstava je delo, ki ima dve duši, prvo morejo ceniti samo naša čustva, o drugi imamo dolžnost, da tu izpregovorimo.“

* * *

„Na nas, ki smo navajeni na najraznovrstnejše smeri umetnosti, katere nam predstavljajo naše razstave, navajeni, da se na razstavah križajo ne samo različne smeri, ampak tudi individualnosti njim se oddajočih umetnikov, dela razstava „Save“ vtisk, kakor da bi bilo delo tvorne sile samo enega umetnika, kakor da bi izšla iz samo ene delavnice. Celotne razlike, katere opazimo na razstavljenih umotvorih, izgledajo na prvi pogled, kot bi izvirale edino iz manj ali bolj srečno doseženih namenov, iz manjše ali večje strokovne izobrazbe umetnika, ali pa celo iz manjšega ali večjega naklada dela, katero je vanj vložil. Ako se bolj natančno v njih razgleda, se seveda opazi individualne razlike umetnikov, toda te so tako silno zapostavljene stališču, katero so vsi umetniki skupno zavzeli z ozirom na umetnost, enakemu, vsem umetnikom lastnemu načinu občutovati prirodo, jo obdelavati in tolmačiti, da je ta enoličnost prevladajoča poteza, ki pade najprej v oči vsakemu, kdor obiše razstavo.

Če hočem opisati razstavo in poiskati motivov, ki bi nam iz vzrokov raztolmačili to prikazen, moram najprej po-

vedati, da je prvo, kar obiskovalcu razstave pade v oči, to, da je impresionistično obdelavana krajina glavni predmet umetnosti „Save“. To nam dokazuje ne samo številno razmerje krajin k maloštevilnim predmetom figuralnim, ampak tudi kakovostno razmerje: to je posledica večje energije v krajinah kot v figuralnih predmetih in bolj večje umetniške observacije in vsled tega nadaje ona izraz celi razstavi. To izpričuje celo najlepša slika Save, „Sejavec“, kateremu daje človeška postava samo na videz značaj genré slike, pravzaprav je pa ona samo povod za reševanje umetniških problemov plain aira — zraka in luči. To vprašanje prenašajo umetniki celo v notranjost, na prizoru „Čitanje“ pri svetilkini luči, na postavi ženske, ki igra na klavir, celo na portret: povsod iščejo izključno le atmosfere.

To prevladovanje krajine v proizvodih slovenskih umetnikov ima, kakor se nam zdi, dva vzroka: Ako opustimo neposredni vzrok, namreč slikovitost in krasoto kranjske prirode, moramo vzeti v poštev, da se je peščica umetnikov, ki so se povrnili z akademičnih študij v domovino z namenom, da bi udomačili v njej umetnost, ki je bila doslej pri njih še eksotična rastlina, naselila po raznih malih gnezdih in ni imela nobenega onih najrazličnejših pogojev, katere daje vsak svet, da se ga je le nekoliko prijel umetnost, olajšuje umetniku mnoge reči, ki so zvezane s potrebami umetnosti, daje mu modelov — pomoč pri opazovanju človeka. Mlado slovensko slikarstvo mora torej nekako iz potrebe biti pokrajinsko.

Doslej smo vse razumeli. Če si pa še stavimo vprašanje — in moramo si ga postaviti — zakaj kraljuje zlasti v tako mladi umetnosti vsevladno impresionizem, ne najdemo nobenega odgovora? Zakaj je postal on za slovenske umetnike skoraj vsevladna despotska sila, ki je vkovala njihovo umetniško svobodo, ki — kot se tu jasno vidi — zatira individualna, za razvoj umetnosti tako dragocena nasprotja, posebnosti in razlike sposobnosti, občutljivosti in umetniških nagnenj, sili umetnike, da morajo gledati na prirodo enostransko vsi skozi ista očala, prirodo, ki je tako neizčrpljivo bogata v izpremembi umetniških izrazov?

Vrednost impresionizma nam je dobro znana. V umetnosti ima svoje zasluge. Očistil je kolorit, obogatil silo svetlobe, dal mehko atmosfero slikarstvu in — umetnost je šla dalje. V svoji prvotni obliki, kakor ga nam daje slovenska razstava, v obliki eksperimentalne metode, a v dodatku še v vlogi sredstva, takorekoč potom pogodbe splošno od vseh v klubu združenih sprejetega, da bi skupna delavnost dobila enoličen izraz, dandanes ne samo, da je že izrabljen, ampak naravnost škodljiv, ker zadržuje vsestranost naporov v slikarstvu, razstavi pa nadaje namestu odkritosrčnega izraza impulsivnega življenja, izraz rafiniranih aspiracij, katere vzbujajo volja, a ne čustvo.

Skodo, katero povzroča tako brezozirno, skoraj za cilj proizvajanja sprejeti impresionizem, se opazi celo, ako si bolj pazljivo ogledamo posamezna dela umetnikov, pri katerih se njihove osebne zmožnosti in nagnjenja, če tudi s težavo, vendar še prebijejo skozi tehniko impresionistično, ter zahtevajo zase pravice in svobode, ter pričajo obenem o nehoté odčuvani potrebi, da se zavzame širje, ne tako enostrano stališče z ozirom na umetnost in življenje.

Izmed nekaj nad šestdeset del, ki tvorijo razstavo Save, pripada prvenstvo že omenjeni sliki — „Sejavec“ gospoda J. Groharja, umetnika, ki je kot delegat kluba prišel na razstavo v Varšavo. Ta slika predstavlja krepko postavlo kmeta,

ki z elastičnim, krepkim korakom stopa po razoranem polju po pobočju griča. Gre kvišku. To se odčuva v njegovih potezah, odčuva se ritem premikanja postave, ki meče z roko zrnje. Ta slika je med vsemi tehnično najbolj razvita in ima največ samostojnih tvornih prvin. Med drugimi deli istega umetnika še zaslužijo, da jih omenimo s priznanjem „Za vasjo“ in „Zamet“. Kakor o „Sejavcu“ išče Grohar tudi tukaj splošnega nastroja, odvisnega od pogojev svetlobe in zraka, in zlasti „Za vasjo“, v krajini z milim, toplim nastrojem, se mu je to posrečilo doseči.

V nasprotju z gospodom Groharjem se nahaja pod gotovimi oziri gospod M. Jama, katerega — kakor se zdi — bolj mikajo svetlosenčni efekti, operti na kontrastih. Pristas impresionizma izkuša v prirodi silna nasprotja v različju solnčne svetlobe in sence miriti z dekoracijno, dobro združeno barvnostjo tonov. Njegova slika „Most“, z lepim, lahkim, modrim tonom senc, dobro izraženi vodi, kakor tudi „Hrasti“, „Smreke“, „Pot“, se s temi lastnostmi odlikujejo od drugih. Ako sodimo po teh slikah, kakor tudi po „Drevje nad vodo“, „Mlin“ itd., se Jama najtesneje izmed vseh svojih tovarišev drži prirode in vsled tega je bolj bogat pod ozirom različja

BOLGARSKA SVATBA

izraza. Impresionizem, ki je pravzaprav samo pot do rešenja problema svetlobe in v atmosferi potopljene barve predmetov, je z narave svoje samo enostransko umetniško sredstvo, raditega postane v trenutku, ko je nastal glavnim ciljem, do katerega stremijo vsi napor umetnika, lahko vzrok, da se zanemarijo drugi ne manj važni cilji, kakor je barva v svetlobi, ciljev, od katerih je odvisna dobrota dela, ali pa zapelje v pretiravanje. Na ta nekoristen način vpliva impresionizem gospoda R. Jakopiča, umetnika brez dvoma sposobnega in nadarjenega, na njegovo umetniško delovanje. Njegove slike razodevajo mnogo smisla za barvo, toda v svojih stremljenjih se zaleti večkrat v pretiravanje in dobi barve surove in, kar je še važnejše, zanemari risanje, vsled česar nimajo njegove slike v posameznostih in v splošni kompoziciji določenega izraza, delajo bolj vtisk vinjet, kot konstrukcijsko sestavljenih in sklenjenih celot. Izmed njegovih raznih del — krajin in figuralnih slik — je najlepša „Zima“.

„Rano jutro“ in „Krajina“, ki predstavlja v kozolec zloženo žito, povedó nam največ o zmožnostih gospoda M. Sternena, druga njegova dela so namreč vkljub kolorističnim vrtilinam tako škicovana, tako razblinjajoča, dajó nam predmete, katerih obrisi se kar gubé pod plazem barv. Da pa tudi ta umetnik čuti mirneje in bolj složno z resnico ne teorije, ampak prirode, priča v tonih dobro, polno soka

studium „Nad potokom“. Imena gospé Klein-Sternenove in gospoda P. Žmitka dopolnjujeta listino umetnikov „Save“. Izmed treh del prve se odlikuje „Večerno solnce“, „Zimski dan“; gospod Žmitk pa razodeva, da odčuva bolj krajino, kot človeško postavo. Slednjič moramo še dodati, da kljub različnim nazorom in kričečim opazkam, katere smo si dovolili, pozdravljamo to razstavo med nami s posebno zadovoljnostjo. Stališče, katero so slovenski umetniki zavzeli napram umetnosti, je kljub njihovi enostranosti, umetniško, ki ima edino razvoj umetnosti za cilj in zasluži priznanje, da če tudi otežuje razmerje s širšimi krogi lastnega občinstva, je vendar

stališče idealno, ki samo po sebi prerokuje razvoj slovenske umetnosti. Želeč ji tega od vsega srca, imamo nado, da bo zveza z nami, katero so z nami navezali, ostala trajna“.

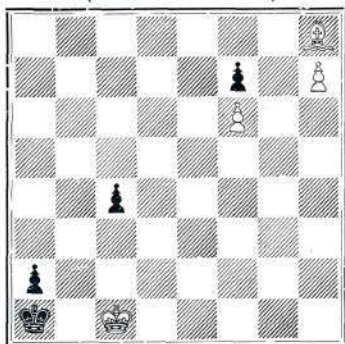
Dr. L. L.

Dimitrij Agrenjev Slavjanskij, slavni ruski pevodja, ki je tudi v Ljubljani opetovano koncertiral z velikim uspehom, je umrl 26. avgusta v Ruščuku, star 79 let. Slavjanskij je še letos v Ljubljani sam pel tenor-solo v ruski bilini. Glas mu je sicer že opešal, a občudovanje je izzval s svojim čudovito izvežbanim zborom. Slavjanskij je ruski narodni pesmi pridobil svetovno slavo.

Šah.

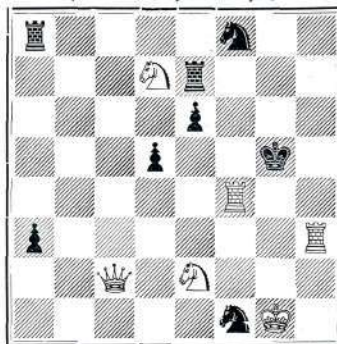
Prireja A. Uršič.

Naloga 360. W. Marks.
(Zbirka Whiteova.)

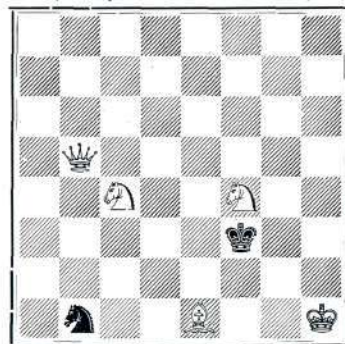
Mat v četrti potezi.

Naloga 361. L. Cimburek.
(2. častno priznanje.)

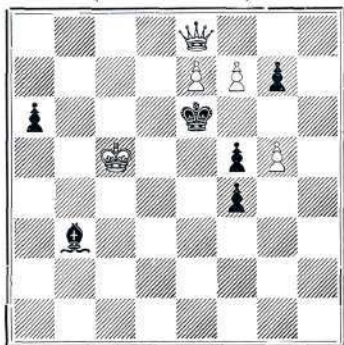
Mat v tretji potezi.

Naloga 362. P. Jos. Cumpe.
(Časopis češk. šah. 1908.)

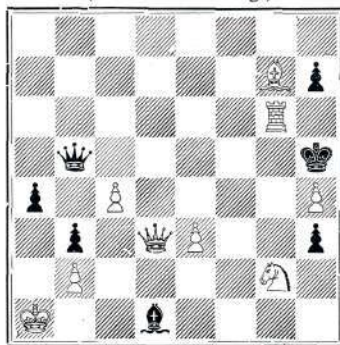
Mat v tretji potezi.

Naloga 363. Dr. E. Palkoska.
(Tidskrift 1907.)

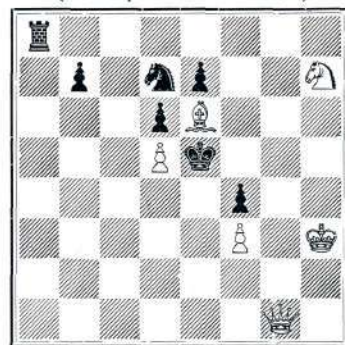
Mat v drugi potezi.

Naloga 364. L. B. Salkind.
(D. Schachzeitung.)

Mat v drugi potezi.

Naloga 365. E. Pradignat.
(Lechequier Franc. 1908.)

Mat v drugi potezi.

Razno.

V mednarodnem turnirju za trozložke, ki ga je razpisala „Zlatá Praha“ letos, so dobili cene: prvo J. Fridlitzius; drugo P. Petersen-Horne; tretjo Jan Kotrč in četrto L. B. Salkind. Današnja naloga 361. je bila odlikovana z drugim častnim priznanjem. — Za naročitev priporočamo „Časopis

českých šahistů“, ki ga urejujejo znane češke moči; naslov; Václav Kautský, Praha-Žižkov 956. — Za udeležitev pri rešitvah za nagrade (glej zadnjo številko) bomo upoštevali tudi analizo (ne analizo kakor je bilo pomotoma tiskano) posameznih črnih podob. — Hvala vsem sodelavcem v l. 1908. in — priporočilo za 1909. Rešitve prinesemo prihodnjič.

